

GUIA DOCENT DE CENTRES ISEACV
GUÍA DOCENTE DE CENTROS ISEACV
Curs /Curso
2021/2022

1 Dades d'identificació de l'assignatura <i>Datos de identificación de la asignatura</i>					
Nom de l'assignatura <i>Nombre de la asignatura</i>		Tècnica Corporal i Moviment			
Crèdits ECTS <i>Créditos ECTS</i>	2	Curs <i>Curso</i>	1	Semestre <i>Semestre</i>	2
Tipus de formació <i>Tipo de formación</i> <small>bàsica, específica, optativa</small> <small>básica, específica, optativa</small>	Específica	Idioma/es en que s'imparteix l'assignatura <i>Idioma/s en que se imparte la asignatura</i>		Valencià / Castellano	
Matèria <i>Materia</i>	Tècnica Corporal i Moviment				
Títol Superior <i>Título Superior</i>	Música				
Especialitat <i>Especialidad</i>	Interpretació / Pedagogia				
Centre <i>Centro</i>	Conservatori Superior Salvador Seguí, Castelló de la Plana				
Departament <i>Departamento</i>	Pedagogia				
Professorat <i>Profesorado</i>	Vicent Campos Blasco				
e-mail <i>e-mail</i>	vicentcamposb@gmail.com				
1.1 Objectius generals i contribució de l'assignatura al perfil professional de la titulació <i>Objetivos generales y contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación</i>					
<p>Coneixer i augmentar el control de la intel·ligència corporal i emocional. Reconèixer la manera com els hàbits posturals i de moviment afecten el funcionament del cos. Saber prevenir i corregir els hàbits perjudicials. Aprendre tècniques de relaxació. Estudiar ferramentes per al control del pànic escènic. Augmentar la capacitat creativa i imaginativa dels alumnes mitjançant, jocs escènics, improvisació teatral, desinhibició i preparació d'audicions i concerts. Millorar la capacitat escènica. Aconseguir un to muscular harmònic. Augmentar la flexibilitat muscular. Prendre consciència del sistema ossi i del treball de les articulacions.</p>					
1.2 Coneixements previs <i>Conocimientos previos</i>					

Requisits previs, mínims o necessaris per a cursar l'assignatura. Coneixements recomanats i/o relació amb altres assignatures de la mateixa titulació
Requisitos previos, mínimos o necesarios para cursar la asignatura. Conocimientos recomendados y/o relación con otras asignaturas de la misma titulación

Tindre el Grau Mitjà de música i el batxillerat. Haver superat les proves específiques per a l'accés al Conservatori Superior, i en el cas de no tenir el batxillerat o el Grau Mitjà, haver superat les proves d'accés específiques.

2 Competències de l'assignatura

Competencias de la asignatura

Les competències venen establides en els plans d'estudis publicats en la corresponent orde de 2 de novembre de 2011. Es convenient detallar el grau de contribució de l'assignatura a l'adquisició i desenvolupament de cada competència (molt, prou, un poc, poc)
Las competencias vienen establecidas en los planes de estudios publicados en la correspondiente orden de 2 de noviembre de 2011. Es conveniente detallar el grado de contribución de la asignatura a la adquisición y desarrollo de cada competencia (mucho, bastante, algo, poco)

CT1, CT2,CT3: Alt grau d'aportació.

CG5, CG24: Alt grau d'aportació.

CE4, CE10: Alt grau d'aportació.

3 Resultats d'aprenentatge

Resultados de aprendizaje

RESULTATS D'APRENTATGE RESULTADOS DE APRENDIZAJE	COMPETÈNCIES RELACIONADES COMPETENCIAS RELACIONADAS
<p>Es farà ús d'una metodologia aplicada i coherent, que complementarà i millorarà, les capacitats artístiques dels alumnes, a través de l'autoconeiximent i prevenció.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.- Millora de la consciència i ús corporal i mental. 2.- Execució musical més relaxada. 3.- Sensibilització de tensions i ús de tècniques per a disoldre-les. 4.- Control de l'espai escènic. 5.- Coneiximent del nostre cos i pensaments. 6.- Coneiximent del camí a les nostres emocions i sentiments. Intel·ligència emocional. 7.- Major control dels nervis, front a una situació d'estrés com un examen, audició, concert... 	<p>CT1,CT2,CT3, CG5,CG24</p> <p>CE4,CE10</p>

Nota important: Les competències estan expressades en un sentit genèric pel que és necessari incloure en la guia docent els resultats d'aprenentatge. Aquests resultats constitueixen una concreció d'una o diverses competències, fent explícit el grau de domini o acompliment que ha d'adquirir l'alumnat i contenen en la seua formulació el criteri amb el qual van a ser avaluades. Els resultats d'aprenentatge evidencien allò que l'alumnat serà capaç de demostrar en finalitzar l'assignatura o matèria i reflecteixen, així mateix, el grau d'adquisició de la competència o conjunt de competències.

Nota importante: Las competencias están expresadas en un sentido genérico por lo que es necesario incluir en la guía docente los resultados de aprendizaje. Estos resultados constituyen una concreción de una o varias competencias, haciendo explícito el grado de dominio o desempeño que debe adquirir el alumnado y contienen en su formulación el criterio con el que van a ser evaluadas. Los resultados de aprendizaje evidencian aquello que el alumnado será capaz de demostrar al finalizar la asignatura o materia y reflejan, asimismo, el grado de adquisición de la competencia o conjunto de competencias.

4 Continguts de l'assignatura i organització temporal de l'aprenentatge <i>Contenidos de la asignatura y organización temporal del aprendizaje</i>	
Descripció per blocs de contingut, unitats didàctiques, temes,... <i>Descripción por bloques de contenido, unidades didácticas, temas,...</i>	Planificació temporal <i>Planificación temporal</i>
<p>1.- Coneixement de l'esquema psicofísic personal.</p> <p>1.1 Observació i millora de la consciència i l'ús corporal. Sensibilització de tensions i ús de tècniques de relaxació per a dissoldre-les. 1.2 Percepció i control de l'espai escènic.</p> <p>1.3 Anatomia i fisiologia bàsica. 2.- Imaginació.</p> <p>2.1 Ús de la imaginació per a evocar sentiments.</p> <p>2.2 Visualització de situacions imaginàries com a tècnica per a evocar diferents estats d'ànim.</p> <p>3.- Desinhibició.</p> <p>3.1 Estudi de personalitats arquetip: - Personatges de la "Commedia dell'arte".</p> <p>3.2 Introducció a la improvisació teatral amb i sense text. 3.2.1 Personalitat pròpia</p> <p>3.2.2 Personatge 3.3 Màscara neutra i expressió només amb el cos.</p> <p>4.- Espai escènic. Casos pràctics. 4.1 Preparació d'audicions</p>	<p>Primera part del primer trimestre.</p>

5 Activitats formatives <i>Actividades formativas</i>			
5.1 Activitats de treball presencials <i>Actividades de trabajo presenciales</i>			
ACTIVITATS <i>ACTIVIDADES</i>	Metodologia d'ensenyança-aprenentatge <i>Metodología de enseñanza-aprendizaje</i>	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge <i>Relación con los Resultados de Aprendizaje</i>	Volum treball (en nº hores o ECTS) <i>Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)</i>
Classe presencial <i>Clase presencial</i>	Exposició de continguts per part del professor o en seminaris, anàlisi de competències, explicació i demostració de capacitats, habilitats i coneixements en l'aula. <i>Exposición de contenidos por parte del profesor o en seminarios, análisis de competencias, explicación y demostración de capacidades, habilidades y conocimientos en el aula.</i>		40%
Classes pràctiques <i>Clases prácticas</i>	Sessions de treball en grup supervisades pel professor. Estudi de casos, projectes, tallers, problemes, estudi de camp, aula d'informàtica, laboratori, visites a exposicions/concerts/representacions/ audicions..., cerca de dades, biblioteques, en Internet, etc. Construcció significativa del coneixement a través de la interacció i activitat de l'alumne. <i>Sesiones de trabajo grupal en grupos supervisadas por el profesor. Estudio de casos, proyectos, talleres, problemas, estudio de campo, aula de informática, laboratorio, visitas a exposiciones/conciertos/ representaciones/audiciones..., búsqueda de datos, bibliotecas, en Internet, etc.</i> <i>Construcción significativa del conocimiento a través de la interacción y actividad del alumno.</i>		10%
Exposició treball en grup <i>Exposición trabajo en grupo</i>	Aplicació de coneixements interdisciplinaris. <i>Aplicación de conocimientos interdisciplinares.</i>		10%
Tutoria <i>Tutoría</i>	Atenció personalitzada i en grup reduït. Període d'instrucció i/o orientació realitzat per un tutor/a amb l'objectiu de revisar i discutir els materials i temes presentats en les classes, seminaris, tallers, lectures, realització de treballs, projectes, etc. <i>Atención personalizada y en pequeño grupo. Periodo de instrucción y/o orientación realizado por un tutor/a con el objetivo de revisar y discutir los materiales y temas presentados en las clases, seminarios, talleres, lecturas, realización de trabajos, proyectos, etc.</i>		5%
Avaluació <i>Evaluación</i>	Conjunt de proves (audicions, orals i/o escrites) empleades en l'avaluació inicial, formativa o additiva de l'alumne. <i>Conjunto de pruebas (audiciones, orales y/o escritas) empleadas en la evaluación inicial, formativa o aditiva del alumno.</i>		10%
SUBTOTAL			75%
5.2 Activitats de treball autònom <i>Actividades de trabajo autónomo</i>			
ACTIVITATS <i>ACTIVIDADES</i>	Metodologia d'ensenyança-aprenentatge <i>Metodología de enseñanza-aprendizaje</i>	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge <i>Relación con los Resultados de Aprendizaje</i>	Volum treball (en nº hores o ECTS) <i>Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)</i>
Treball autònom <i>Trabajo autónomo</i>	Estudi de l'alumne/a: preparació i pràctica individual de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït. <i>Estudio del alumno/a: preparación y práctica individual de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i>		10%
Estudi pràctic <i>Estudio práctico</i>	Preparació en grup de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït. <i>Preparación en grupo de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i>		10%
Activitats complementàries <i>Actividades complementarias</i>	Preparació i assistència a activitats complementàries com tallers, exposicions, concerts, representacions, congressos, conferències,... <i>Preparación y asistencia a actividades complementarias como talleres, exposiciones, conciertos, representaciones, congresos, conferencias,...</i>		5%
SUBTOTAL			25%
TOTAL			100%

6 Sistema d'avaluació i qualificació

Sistema de evaluación y calificación

6.1 Instruments d'avaluació

Instrumentos de evaluación

Proves escrites (proves objectives, de desenvolupament, mapes conceptuals,...), exposició oral, treballs dirigits, projectes, tallers, estudis de cas, quaderns d'observació, portafolio,...

Pruebas escritas (pruebas objetivas, de desarrollo, mapas conceptuales,...), exposición oral, trabajos dirigidos, proyectos, talleres, estudios de caso, cuadernos de observación, portafolio,...

INSTRUMENT D'AVALUACIÓ INSTRUMENTO DE EVALUACIÓN	Resultats d'Aprenentatge avaluats Resultados de Aprendizaje evaluados	Percentatge atorgat (%) Porcentaje otorgado (%)
a) Ajudar a l'alumnat a desenvolupar les seues capacitats. b) Referir-se a tots els objectius de l'assignatura. c) Estar immersa en el procés d'ensenyament-aprenentatge, és a dir, integrada en el propi procés. d) Ser inicial, de procés i sumativa. i) Tenir un caràcter formatiu. f) Ser una via perquè l'estudiant reba informació sobre els seus progressos i una manera d'ajudar a l'estudiant a autocorregir-se, és a dir, una formació perquè seguisca avançant d'una manera adequada. g) Tenir uns criteris especificats clarament al principi de l'activitat formativa, criteris que han d'estar molt relacionats amb allò que serà rellevant per a l'aprenentatge de l'estudiant, de manera que pugua orientar les seues activitats i els seus esforços en el que realment importa.		100%

6.2 Criteris d'avaluació i dates d'entrega

Criterios de evaluación y fechas de entrega

L'avaluació serà sumativa, es qualificarà el progrés de l'alumne al llarg del curs, així com es valorarà l'esforç, l'atenció, participació, treballs presentats, tant els voluntaris com els obligatoris. Es plantejarà bibliografia i articles d'internet, la valoració dels quals i treball per part de l'alumne, serà també avaluat. Elaboració d'un diari personal, on l'alumne descriurà la sessió i com l'ha viscut des d'un punt de vista personal. Es recomana practicar a casa els exercicis

exposats i realitzats en classe. Quant major és la pràctica conscient dels mateixos, més es percep la seua intenció i objectiu.

L'assistència serà obligatòria. Per poder ser avaluat s'ha d'assistir a un mínim del 80% de les classes, de no ser així, l'alumne no podrà ser avaluat en la convocatòria ordinària.

6.3 Sistemes de recuperació

Sistemas de recuperación

Per a l'alumnat que ha suspès o no ha seguit el desenvolupament normal de les classes – criteris i dates d'entrega)

Para el alumnado que ha suspendido o no ha seguido el desarrollo normal de las clases – criterios y fechas de entrega)

Es contemplarà la recuperació en casos de malaltia perllongada o absència per motius justificats. La recuperació extraordinària, constarà d'un exercici escrit en el qual s'avaluarà els coneixements de l'alumne sobre els continguts de l'assignatura.

7

Bibliografia

Bibliografía

Rosset i Llobet, J. y Odam, G. (2007). El Cuerpo del músico. Badalona: Paidotribo.

Rosset i Llobet, J. (2005). A Tono. Barcelona: Paidotribo.

Sardà i Rico, E. (2003). En Forma, Ejercicios para músicos. Barcelona: Paidós.

Sang H. Kim (2006). Ultimate Flexibility. Badalona: Paidotribo.

Raoul Tubiana, Peter C. Amadio (2000). Medical Problems of the Instrumentalist Musician. Boca Raton: CRC Press

Orozco, L. y Solé, J. (1996). Tecno patías del músico: Prevención y tratamiento de las lesiones y enfermedades profesionales de instrumentistas y cantantes; introducción a la medicina de la danza. Barcelona: Aritza Comunicación, S.L.

Joaquín Farias (2012). Entrenamiento y Neuroplasticidad. Rehabilitación de distonías, un nuevo enfoque. Galene Editions.

Dawn Bennett (2008). La música clásica como profesión: Pasado, presente y estrategias para el futuro. Barcelona: Graó Edicions.

T. Martín López (2015). Cómo Tocar sin Dolor. Valencia: Piles, Editorial de Música S.A.

Morán Esquerdo, O. (2009). Enciclopedia de Ejercicios de Estiramientos. Madrid: Pila Teleña.

Klein-Vogelbach, S. Lahme, A. Spirgi-Gantert, I. (2010) Interpretación musical y Postura Corporal. Un desafío para músicos, profesores, terapeutas y médicos. Madrid: Akal Música.

Bossu, H. y Chalaguier, C. (1986). La Expresión Corporal, Método y Práctica. Barcelona: Científico Médica

Cachadiña, P. (coord.) (2006): Propuestas prácticas de expresión corporal. Madrid: Wanceulen

Castañer, M. (coord.), Grasso, A.; López, C.; Mateu, M.; Motos, T.; Sánchez, R. (2006). ..La inteligencia corporal en la escuela. Barcelona: Graó.

Knapp, M.L. (1982). La comunicación no verbal. El cuerpo y el entorno. Barcelona: Kairós
Learreta, B., Sierra, M. y Ruano, K. (2005). Los contenidos de la Expresión Corporal. Barcelona: Inde.

Learreta, B., Sierra, M. y Ruano, K. (2006). Didáctica de la Expresión Corporal: Talleres monográficos. Barcelona: Inde.

Montesinos, D. (2004). La Expresión Corporal. Su enseñanza por el método natural evolutivo. Barcelona: Inde.

Motos T. (1983). Iniciación a la Expresión Corporal. Barcelona: Humanitas.

Santiago, P. (1985). De la Expresión Corporal a la Comunicación Interpersonal. Madrid: Narcea.

Schinca, M. (2002): Expresión corporal. Técnica y el movimiento. Madrid: Praxis

Conable, Barbara (1998): What every musician needs to know about the body. Andover Press.

ALEXANDER, MATTHIAS, La técnica Alexander. Ediciones Paidós Ibérica, Barcelona 1995.

ALEXANDER, MATTHIAS,. El uso de sí mismo.

BARLOW, W. El principio de Matthias Alexander.

BRENNAN, R.. La técnica Alexander. Editorial Plural.

FELDENKRAIS, MOSHE. Autoconciencia por el movimiento. Ediciones Paidós Ibérica, Barcelona 1992.

FELDENKRAIS, MOSHE. El Poder del Yo: la autotransformación a través de la espontaneidad. Ediciones Paidós Ibérica, Barcelona 1995.

DAWES, NIGEL. El libro del Shiatsu. Tikal.

GELB. El cuerpo recobrado. Paidos

COMPLEMENTÀRIA

Bergé, Y. (1977). Vivir tu cuerpo. Para una pedagogía del movimiento. Madrid: Narcea.

Birdwhistell, R. L. (1979). El lenguaje de la Expresión Corporal. Barcelona: Gustavo Gili.

Brozas, M. P. (2003). La expresión Corporal en el teatro europeo del siglo XX. Guadalajara: Ñaque Ed. Caballo,

V.E. (2002). Manual de evaluación y entrenamiento de habilidades sociales. Valencia: Siglo XXI

Castañer, M. (2000): Expresión Corporal y danza. Barcelona: Inde.

Coterón, J. y Ruano, K. (2005): Desarrollo de los elementos de la comunicación no verbal desde la didáctica de la expresión corporal, una propuesta práctica Actas del Congreso Internacional UEM, Madrid: UEM

Davis, F. (1992): La comunicación no verbal. Madrid: Alianza editorial.

Ekman, P.(2004): ¿Qué dice ese gesto?. Barcelona: RBA.

Gil, J. (2005): Las acciones básicas del esfuerzo, reinterpreta a Laban Actas del Congreso Internacional UEM. Madrid: UEM

ALTRES PUBLICACIONS D'INTERÉS

ALEMANY, C. El lenguaje del cuerpo. Publicación interna Univ. Comillas. Madrid 1977.

AMADO, A. El best seller de los gestos. Edit. Telegrama. BALDI,

CAMILO: El lenguaje secreto del rostro: cómo descifrarlo e interpretarlo. Ediciones de Vecchi.

BIRDWHISTELL, R. El lenguaje de la expresión corporal. Ed. Gustavo Gili.

HALL, E. La dimensión oculta. Enfoque antropológico del uso del espacio. Ed. Siglo XXI.

DAVIS, F. La comunicación no verbal. Alianza.

FAST, J. El lenguaje del cuerpo. Kairos. FAST, J. El sublenguaje del cuerpo.

GUASSIN, J. Conocer a los demás por el rostro. Ediciones Mensajero.

HEINEMAN, P. Pedagogía de la comunicación no verbal. Ed. Herder.

KOSTOLANY, F. Conocer a los demás por los gestos. Editorial Mensajero.

O'CONNOR, McDERMOTT: El Lenguaje Corporal. P.N.L.

OHASHI, W. Cómo leer el cuerpo.

PADRINI, F. El lenguaje secreto del cuerpo.

PEASE, A. El lenguaje del cuerpo PICK

VAYER. El dialogo corporal. Ed. Científica médica.

REBEL, G. El lenguaje corporal. EDAF. Psicología y Autoayuda.

REIZ, M. Lo que tu cuerpo te quiere decir.

RUSH, M. Descifra los mensajes del cuerpo. EDAF

ROSEN, R. El séptimo sentido.

SCHEFLEN, A. El lenguaje del cuerpo y el orden social. Ed. Diana.

THIEL, E.. El lenguaje del cuerpo. . Ediciones Elfos.

TEPPERWEIN K. Lo que tu enfermedad quiere decirte. Ediciones Elfos.

HENDRICKS, GAY: La respiración consciente

JENSEN, Dr. B. Respire otra vez ... ..naturalmente.

LODES, H. .Aprende a respirar.

MERIEN, D. La biorrespiración.

PORZELT-MIDDENDORF. Vivir a pleno pulmon.

SKY, M. Respirando.

SPEADS, C.H. ABC de la respiración

CASSAR, M-P. El masajefácil. Edit. Libsa.

CLAIRE, THOMAS. Masajes terapéuticos. Ed. Pirámide.

HOWARD, J. Tóqueme, por favor. Kairos, Barcelona 1977.

ROLF, I. P. Rolfing: la integración de las estructuras del cuerpo humano. Ediciones Urano. Barcelona 1994.

AMADOR, I. Guía práctica de relajación.

AURIOL, Dr. B. Introducción a los métodos de relajación.

BLAY FONT-CUBERTA, A. Relajación y energía.

CALLE, Ramiro A. Aprender a relajarse en casa. Edit. Martínez Roca.

REGARDIE, DR. ISRAEL Guía de relajación para el perezoso.

STOKVIS. Técnicas relajadoras y de sugestión.

SUTCLIFFE DENNY El libro completo de la relajación.

WILSON, P. Métodos infalibles de relajación. Ed. Plaza & Janés.

BERTHERAT, T. El cuerpo tiene sus razones. Ediciones Altaya, Barcelona 1994.